

U međuvremenu

polemika

TRLA BABA LAN, ILI KAKO IZUČAVATI AVANGARDU

Piše: IVAN NEGRİŠORAC

S obzirom na to da sam gluvih telefona (a ova naša prepiska upravo mi na to liči) odavno, i pored moje mladosti koja vam toliko para oči, prestao da se igram, to ni s Vama, draga Jelena V. Cvetković (u daljem tekstu: Beatriče), nemam nameru da se tih dečjih zabava podsećam. Dakle, poštovana Beatriče, dosta je bilo igrarija! Neću više da se igramo, neću zbog toga što traćenju vremena nisam naročito sklon, a pogotovo stoga što sam čvrsto odlučio da »poslušam« Vaš savet i »da se ozbiljnije udubi(m) u knjige«. Jednostavno, nemam vremena za razgovor s Vama iz tog razloga što previše energije moram da uložim kako bih ispravio Vaše pogrešno razumevanje mojih iskaza, kako bih ukazao na banalnost Vaših informacija, mestimičnu nedovoljnu informisanost i pogrešnu procenu stajališta s kojega ja sagledavam i signalizam i druge pokrete jugoslovenske avangarde, previše energije a da bi ovaj razgovor za mene predstavljao kreativan izazov.

Nadam se da ste me razumeli: ovo je, zbilja, poslednji put da ispravljam Vaše nezagrapne rečenice koje ne odaju smisao za nijansirano mišljenje, tu sposobnost dovoljnu da se izbegnu mnogi prividni problemi, kao što je ono zamešateljstvo sa Kulom i Odžacima, na primer. Jer, samo ste Vi, draga moja Beatriče, iz tvrdnje da se moj tekst »Signalizam u akciji« ne odnosi na izložbu u Kuli već na postavku u Odžacima (tvrdnju izazvanu prvom rečenicom u Vašem reagovanju na moj tekst: molim Vas, pročitajte tu rečenicu još jedanput, naglas!), samo ste Vi mogli izvući zaključak kako za kulsku izložbu ja uopšte nisam čuo. Ja, prema tome, nisam ni tvrdio da izložba u Kuli nije održana, već samo to da ja o njoj nisam pisao. A samo malo više pažnje (mogli ste, na primer, uočiti da u svom odgovoru stalno upotrebljavam odrednice kao: »izložba o kojoj sam napisao tekst«, »izložba o kojoj govorim« i sl.) i malo više vispravnosti s Vaše strane, pa jedna sporna tačka bila bi izbegnuta.

I kako onda, draga Beatriče, da razgovaramo o nekim ozbiljnijim i važnijim problemima kad se i na elementarnom nivou ne razumemo? Kako da razgovaramo o celini onoga što podrazumevamo pod izrazom »jugoslovenska avangarda« kad mi Vi dajete tako »dragocene« informacije kao što je ona da je dadalaz nastao u Švajcarskoj, a nadrealizam u Francuskoj; ili da je kod nas prevedena Nadoova »Istorija nadrealizma«, da je Todorovičeva »Planeta« izašla 1965. godine; ili kad odlučno tvrdite da je »neosimbolizam« za Miljkovića manje značilo nego za Jeremića, Lazića i Danojlića (sic!); ili kad uočavate kako ja »ubi(h)« se dokazujući da ovaj pokret (signalizam) nije prvi (a, uistinu, dokazni postupak je odviše lako izvesti da bih se zbog toga »ubijao«)...

No, sve to i nije tačka oko koje se sporimo, tačnije: tačka koju ja smatram spornom. Problematičnog nema ni u mom odnosu prema stvaralaštvu Mirosljuba Todorovića (stvaralaštvu koje u izvesnoj meri uvažavam, ali ne smatram izuzetne izazovnim), ni u mom odnosu prema signalizmu (kome ne priznajem inicijalnu ulogu na koju on pretenduje, ali smatram da je dosta učinio na okupljanju stvaralaca sklonih inovativnim oblicima umetničke prakse), ni u mom odnosu prema celini verbo-voko-vizuelnog istraživanja i konkretne umetnosti (upozoravam Vas: ova dva izraza bliskog značenja ne treba smatrati sinonimima; izvesne razlike u značenju čine ih zajedno upotrebljivim pri razmišljanju o avangardi), ni u mom odnosu prema avangardi kao osobenoj stilskoj formaciji (koja mnogo toga govori i o duhu vremena u kojem živimo). Dakle, poštovana Beatriče, sve to nije problematično, ali su za nesrećnog proučavaoca jugoslovenske avangarde i te kako problematični tekstovi M. Todorovića, gde ovaj autor uspostavlja svoju viziju tradicije jugoslovenske avangarde, a, s tim u vezi, i Vaši tekstovi gde ponavljate teze (čije?) o hronološkom prioritetu (koga?) »Planete« koja, po Vama, sadrži »prve primere vizuelizovanja u našoj poeziji prelomnih šezdesetih godina«. Pa, zar Vi ne shvatate, draga Beatriče, svu moralnu težinu Vaših dezinformacija, zar ne shvatate kakav greh činite što tako bezočno zavodite jednog mladog čoveka, tj. moju malenkost, na porešan put. I šta bi bilo da ja nisam čitao i neke druge tekstove osim onih koje mi preporučujete? Da sam se, na primer, ograničio samo na tekstove M. Todorovića, ja nikakvu predstavu o »vizuelizovanju u našoj poeziji« tokom šeste decenije ne bih imao, ja ne bih ni čuo o radovima K. Ača, I. Slamniga, J. Stošića, J. PAPA, B. Pavlovića i drugih, koji su sve to činili mnogo pre »signalističkog šefa«. Nasuprot tome, tekstovi B. Donata ili V. Radovanovića takve informacije sadrže.

Namera mi, naravno, nije da »pljuke(m) po signalizmu i vrede(m) stvaralački rad Mirosljuba Todorovića«. Želim samo da ukažem na neophodnost jednog objektivnijeg sagledavanja na kojem treba da počiva svekoliko književno istorijsko proučavanje avangarde, sagledavanje za koje nema dara ni »šef signalizma«, ni Vi, poštovana Beatriče. Ostaje nam, naravno, nada da će neko neopterećen partijskim strastima i nesklon književno istorijskim falsifikatima uspeti da započne taj ozbiljan posao. Ne sumnjam u to, draga učiteljice, da opet ne razumete o čemu govorim, ne sumnjam da ponovo prepoz-

najete mržnju prema signalizmu i »produženu ruku tradicionalista i »lažne avangarde«, kao što ne sumnjam da objašnjenja koja ste mi davali provodeći me kroz »pakao« avangarde, nisu ona prava. Ne sumnjam, takođe, poštovana Beatriče, ni u to da iskreno bavljenje avangardom, kao i bavljenje u avangardi, mora da se oslobodi rezona koji iskazujete, kako M. Todorović tako i Vi.

Uz molbu da me oslobodite moralne obaveze na nastavak slatke zabave »gluvih telefona«, srdačno Vas pozdravlja

P. S. Iz džentimenskih razloga dužan sam još da ispunim (jed)l)nu Vašu molbu. Tražili ste podatak o tome gde možete naći konkretnu i vizuelnu pesmu Vladana Radovanovića »javno publikovanu (štampanu) pre 1968. godine«. Dakle, uzmite »Svet« br. 473, od 14. XI 1965. i naći ćete ono što tražite. Ili, pronađite komplet »Vidika« za godinu 1960. pa pročitajte odlomke iz »Pustoline« (br. 51-52). Ili potražite u Nin-u br. 404 iz 1958. godine jednu fotografiju V. Radovanovića na kojoj se vidi i njegov rad iz serije »Ideograma«. Ne sumnjam, naravno, u to da ste sve ove podatke mogli da nađete i u znamenitom »Signalističkom dokumentacionom centru«, a ne sumnjam, takođe, ni da to nije osnovni razlog naših nesporazuma.

29. festival jugoslovenskog igranog filma

TRAKA KOJA PROŽDIRE SAMA SEBE

Piše: Borislav Anđelić

Ovogodišnji 29. po redu festival jugoslovenskog igranog filma biće za-beležen kao veoma značajan indikator stanja u savremenoj jugoslovenskoj produkciji. Istini za volju, ova Pula nije bila najgora, niti s lošijim filmovima od onih koje smo tokom niza godina imali priliku da gledamo na ovom festivalu. Ovogodišnja manifestacija, mada je prezentirala imponzantan broj od čak tridesetak filmova, svojim ukupnim rezultatima predstavlja više nego porazan pogled na stanje jugoslovenskog filma. Uspešno oživljavanje produkcije je svojim umetničkim, duhovnim i estetskim dometima ukazalo na nepotrebno prenaprezanje skromnih stvarnih produkcijskih potencijala. Iza tog šarolikog obilja svega i svačega razotkrilo se stvarno siromaštvo, umetničko i materijalno, čime je uopšte srozavan ukupan domet jugoslovenske kinematografije, čije smo ozdravljenje i novo lice svesrdno podržavali i iskreno očekivali na osnovu postignutih rezultata poslednjih godina. Kretivna stagnacija i produkcijska navalentnost svedoče, pre svega, o umešnom prilagodavanju i kamufliranju sopstvene besparice, u čemu je čitav niz filmova postigao značajne rezultate. Istovremeno, stvara se potreba za otvorenim analizama statusa jugoslovenske kinematografije i utvrđivanjem jasnijih smernica njegovog daljeg razvoja u uslovima oskudice finansijskih sredstava, a samim tim osiromašenja ukupnih mogućnosti kinematografije. Preputiti film isključivo nekim tržišnim ili pragmatično svečarskim političkim potrebama značilo bi odricanje od svega onoga što jeste njegova prava priroda i uloga u našem životu.

Od prikazanih tridesetak filmova jedva da desetak predstavlja stvarne produkcijske rezultate, a tek nekolicina od njih predstavlja i značajnije stvaralačke rezultate. Ove godine bili su to filmovi *Variola vera* Gorana Markovića, *Miris dunja* Mirze Idrizovića, *Maratonci trče počasni krug* Slobodana Šijana i *Živeti kao sav normalan svet* Miše Radivojevića, kojima u izvesnom smislu, po nekim dometima, možemo priključiti i *Direktan prenos* Darka Bajlića, *Kiklopa* Tonči Vrdoljaka, *Raseljenu osobu* Marjana Ciglića i *Smrt gospodina Goluže* Žilvka Nikolića.

Variola vera Gorana Markovića svoju umetničku transpoziciju gradi autentičnim detaljima epidemije velikih boginja. Raden veoma minuciozno na nivou rekonstrukcije atmosfere određenog događaja, Marković ga uzdiže do šire metafore ljudskih odnosa, društvene balade o dobru i zlu, rasprave o suštastvenim pitanjima ljudske savesti u današnjem vremenu. Kao i u svojim prethodnim filmovima, Marković dramaturški smešta svoje junake

U tekstu Aleša Vodopiveca *Dva pitanja savremene arhitekture* u prvom odeljku »Pitanje relativne autonomnosti arhitekture«, drugi pasus, odštampane su sledeće dve rečenice:

»Možda se upravo zbog svega toga danas utoliko oštrije postavlja pitanje jesu li teorijske osnove arhitekture zaista utemeljene samo unutar arhitekture same? Nije li moguće te osnove naći, kao u drugim umetnostima, izvan istorijskog razvoja same arhitekture.« A treba:

»Možda se upravo zbog svega toga danas utoliko oštrije postavlja pitanje jesu li teorijske osnove arhitekture zaista utemeljene samo izvan arhitekture same? Nije li moguće te osnove naći, kao u drugim umetnostima, unutar istorijskog razvoja same arhitekture?«

Takođe u tekstu Ranka Radovića *I posle »postmoderne« ostaje arhitektura* dosledno se potkradala štamparska greška *elektricitizam*, umesto *elekticitizam*.

Izvinjavamo se autorima i čitaocima »Polja«.